

M. B.-N.

"Modern Science and Human Values. A study in the History of Ideas", Evert W. Hall, Toronto-London-New York 1956 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/3, 578-579

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pracę o charakterze ogólniejszym reprezentuje też korespondencja naukowa przyrodnika angielskiego Sloane z Akademią petersburską w XVIII wieku.

Czytelnika polskiego zainteresuje wyczerpujący życiorys W. I. Bielajewa (pióra A. A. Szczerbakowej) — klasyka rosyjskiej botaniki w XIX wieku, ucznia Timiriaziewa, profesora warszawskiego uniwersytetu 1885—1901, potem dyrektora Instytutu w Puławach 1901—1902, kuratora okręgu szkolnego kijowskiego 1902—1905 i warszawskiego 1905—1910. Stosunki z polskimi uczonymi: Werwińskim, Wójcikiem, Żórawskim, Rościszewskim, Elenkim i L. Mickiewiczem omówione zostały krótko, ale rzeczowo, podobnie jak i jego działalność jako dyrektora w Puławach, w warszawskim ogrodzie botanicznym, oraz prace nad sadownictwem okręgu warszawskiego.

Prace z dziedziny botaniki reprezentują też życiorysy fizjologa D. N. Nielubowa i obszerna, interesująca, oparta na archiwaliach moskiewskich i leningradzkich praca N. A. Bazylewskiej o początkach ogrodnictwa zdobniczego, kwiaciarstwa i parków w Rosji w XVIII w. (ogrody i parki petersburskie XVIII w., moskiewskie — XVIII i początki XIX wieku).

Lwią część prac stanowią jednak artykuły problemowe, życiorysy i przyczynki z historii zoologii. Ich wspólną cechą jest wydobywanie elementów teorii ewolucji w badaniach rosyjskich XIX w. I tak prace rosyjskie K. F. Rulliera i A. N. Siewiercowa pod wpływem bardzo wczesnych przekładów dzieł saskiego przyrodnika Cotty z ekologii zwierząt i roślin zawierają już istotne dla ewolucjonizmu pojęcia na kilkanaście lat przed Darwinem. Szereg krótkich, esencjonalnych życiorysów uczonych rosyjskich: embriologa P. P. Iwanowa, ichtiologa i ornitologa K. F. Kesslera, zoologa A. A. Korotniewa, fizjologa i embriologa F. W. Owsjannikowa (jego stosunki z Sieczenowem, Pawłowem, Botkinem), petersburskie okresy działalności A. O. Kowalewskiego, korespondencja naukowa Samojłowa z Pawłowem i Sieczenowem odzwierciedlają dobrze tendencje naukowe i wzajemne związki przyrodników rosyjskich na przełomie XIX i XX wieku. Należy wreszcie wymienić ciekawą i bogato ilustrowaną pracę B. E. Rajkowa o pierwszym zoologicznym rosyjskim atlasie Zujewa z 1786 roku oraz W. N. Andrejewej — zarys rosyjskich badań nad fizjologią trawienia w XIX wieku.

W zakończeniu tomu znajdują się polemiki naukowe i spis treści poprzednich części *Historii nauk biologicznych* (I — 1955 t. 4, II — 1956 t. 14, III — 1957 t. 16, IV — 1957 t. 23), jak wreszcie przygotowanej do druku części szóstej.

S. B.

Evert W. Hall, *Modern Science and Human Values. A study in the History of Ideas*. Toronto, London, New York, D. Van Nostrand Company, Inc. Princeton, New York 1956 s. 483.

Studium swe podzielił autor na dwie części. Pierwsza z nich poświęcona jest omówieniu osiągnięć metody naukowej we współczesnych naukach; druga — badaniu wartości ludzkiej (human values).

W części pierwszej autor opisuje najważniejsze teorie i fakty naukowe od średniowiecza poprzez okres Renesansu, Oświecenia i Romantyzmu aż do lat współczesnych. Omówienie to jest bardzo wszechstronne, autor porusza zagadnienia z dziedziny fizyki, astronomii, ekonomii politycznej, kultury i innych.

W drugiej części zawarte są rozważania na temat „wartości ludzkich” w różnych epokach. Poruszane przez autora wartości to przede wszystkim: etyka, prawo i teorie polityczne. Pogląd na nie w różnych okresach kształtował się inaczej i ulegał ciągłym zmianom.

Pracę swą autor przeznaczył nie tylko dla studentów i ludzi nauki, lecz również dla tych wszystkich, którzy interesują się różnymi prądami filozoficznymi i ogólnoludzkimi poglądami na świat i na człowieka — dla tych, którzy szukają rozwiązania wielu nurtujących ich problemów filozoficznych.

Studium to jest interesującym przeglądem historycznym zdarzeń naukowych oraz poglądów i idei filozoficznych panujących w Europie w ciągu kilku wieków. Krótki przegląd współczesnych prądów filozoficznych oraz stanu poszczególnych nauk jest cennym uzupełnieniem dzieła. Historyk nauki znajdzie w tej pracy wiele ciekawych szczegółów do historii różnych gałęzi wiedzy oraz do historii myśli filozoficznej szczególnie w dziedzinie etyki.

M.B.-N.

George Sarton, *The appreciation of ancient and medieval science during the Renaissance 1450—1600*. Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1955 s. 233.

George Sarton (1885—1956) znany współczesny historyk nauki jest autorem *History of Science* (t. 1 — 1952; t. 2 — 1957) i wielu innych interesujących dzieł, m.in. dotyczących okresu Renesansu.

W książce swej autor zajmuje się oceną nauki starożytnej i średniowiecznej z punktu widzenia ludzi okresu Renesansu. Lata 1450—1600 to czas wielkich przemian politycznych, społecznych, naukowych i przewrotu w panujących dotychczas poglądach na świat i na człowieka. Nawiązanie do czasów starożytności w nowych prądach oraz przekształcaniem kultury średniowiecznej w nową kulturę opartą na zasadach humanizmu — oto główne cechy czasów Renesansu (omówione przez autora we wstępie do pracy). Z przyczyn ekonomicznych, politycznych i innych, prądy w nauce i sztuce w różnych krajach Europy przybierały rozmaite formy.

Dokładne określenie lat granicznych Renesansu, kwestia ciągle dyskutowana, nie jest właściwie sprawą najważniejszą i autor nie poświęca jej zbyt wiele miejsca. G. Sarton przyjmuje za właściwy okres Renesansu lata 1450—1600, pełne ważnych wydarzeń kulturalnych i naukowych. W schematycznym wykazie autor wymienia najważniejsze z nich (1450 — wynalazek druku, 1492 — odkrycie Ameryki, 1543 — rok wydania dzieł Kopernika i Vesaliusa i inne).

Nowe prądy naukowe Renesansu opierały się głównie na poglądach myślicieli dawnych wieków. Autor w swej pracy przedstawia czytelnikom postacie